

FRA LOKAL VIDEN TIL EFFEKTIV VANDFORVALTNING

BEHOV FOR TRANSPARENTE PROCESSER I ET NYT VANDFORVALTNINGSPARADIGME

POLICY BRIEF

I Aftale om et Grønt Danmark lægges der op til øget lokal indflydelse i vandplanlægningen via lokale treparter og Kystvandråd. Hos borgere og lodsejere er der en klar forventning om, at lokalt forankret viden integreres i den kommende vandområdeplan og det tilhørende indsatsprogram. Den efterfølgende implementeringsindsats kan styrkes markant, hvis lodsejere og øvrige interessenter er involveret i kystvandrådets arbejde og dermed føler ejerskab til vidensgrundlaget.

Omvendt er der en betydelig risiko for utilfredshed og modstand imod implementeringsindsatsen, hvis den statslige proces, som skal integrere den lokale viden, opleves som lukket eller top-styret.

Hovedbudskaber

Lokal ekspertise som ressource: Kystvandrådene kan forbedre det faglige grundlag for vandområdeplaner ved at inddrage specifik viden om lokale marin-økologiske systemer.

Behov for systematik: Der mangler i dag et klart system til at integrere kystvandrådenes forskelligartede forslag i den nationale planlægning.

Ejerskab sikrer implementering: Succesfuld implementering af miljøtiltag er betinget af, at interessenter kan spore deres egne bidrag i de endelige planer. Mangelfuld eller generisk feedback hæmmer engagementet.

Anbefaling – To-trins model: Der foreslås en transparent proces baseret på 1) ekstern faglig kvalitetssikring (audit) og 2) forvaltningsmæssig operationalisering for at sikre lokal legitimitet og effektiv målopfyldelse.

Forfattere: Morten Graversgaard, Henrik Vejre og Mads Lægdsgaard Madsen
Udgivet d. 13. April 2026

NYT VANDFORVALTNINGSPARADIGME: INTEGRATION AF LOKALT BASERET VIDEN

Med Aftale om et Grønt Danmark bevæger staten sig mod et forvaltningsparadigme baseret på Collaborative Governance. Hensigten er at inddrage kystvandråd og lokale treparter direkte i planlægningen af vandoplande. Mens vandforvaltning historisk har været drevet top-down, er en af måderne til opnåelse af god økologisk tilstand i det marine miljø nu en højere grad af lokal forankring.

Erfaringer fra kystvandrådene viser dog en risiko for, at den lokale indsats bliver en "demokratisk øvelse" uden reel indflydelse.

Når interessenter oplever, at deres forslag mødes med generiske svar uden faglig begrundelse, svækkes motivationen for at bidrage konstruktivt til den frivillige implementering (Graversgaard, 2023a; 2023b; 2023c; 2023d). Reel inddragelse forudsætter, at lodsejere og andre interessenter kan genkende deres egne forslag og perspektiver i den statslige planlægning.

KYSTVANDRÅD OG VANDOMRÅDEPLANER

Kystvandrådene er vigtige for at nå målene om god økologisk tilstand i det marine miljø, men de er en del af en yderst kompleks opgave, med mange omstændigheder og presfaktorer (Elliott et al. 2011, Devlin et al. 2025, McLeod et al. 2010, Prutzer et al 2025).

Deres opgave er at pege på lokalt tilpassede forslag og alternative veje til at nå målopfyldelse jf. Vandrammedirektivet, men for at disse forslag skal have værdi, skal staten kunne håndtere den store diversitet i rådernes anbefalinger. Evalueringer viser at samarbejde under pres, som fx i kystvandrådene, kan levere resultater over statens egne benchmarks, forudsat at rammerne for samarbejdet er robuste (Graversgaard, 2015; 2017; Graversgaard et al., 2019).

Men de nye kystvandråd er under pres, da de senest i maj 2026 skal levere forslag til lokalt forankrede indsatsprogrammer og senest 1. juni 2026 skal levere analyser af de væsentligste udfordringer.

INDDRAGELSE, LEGITIMITET OG FEEDBACK

Lokale interessenters følelse af ejerskab til processen og dermed den frivillige, efterfølgende implementering er betinget af, at de kan spore den lokale viden og tilpasning, som de har bidraget med til de statslige planer. Statens legitimitet i planlægningen afhænger af evnen til at vise, hvordan lokal viden er integreret.

Hvis staten ønsker at styrke implementeringskraften, skal legitimiteten genvindes gennem:

1. **Systematisk feedback:** Et "feedback-loop", hvor staten eksplicit begrundes, hvordan lokale bidrag er integreret, eller hvorfor de eventuelt fravælges fagligt.
2. **Sporbarhed:** At staten dokumenterer, hvordan den lokale viden har præget den endelige Vandområdeplan.

TRANSPARENT INTEGRATION AF LOKAL VIDEN: TO-TRINS MODELLEN

En vellykket implementering af virkemidler er betinget af, at lokale lodsejere føler ejerskab til vandområdeplaner og indsatsprogram. Staten har behov for at udvise legitimitet og faglig begrundet planlægning på baggrund af kystvandrådenes resultater. Samlet set er der derfor behov for at statens metode for integration af kystvandrådenes forslag til forbedrede vandområdeplaner og forslag til indsatsprogram bliver karakteriseret ved transparens.

Transparensen betinges af to elementer, dels at faglig vurdering inddrager ekstern ekspertise, dels at processen synliggøres, så lokale bidrag via kystvandrådene opleves som reelt integrerede i den endelige vandområdeplan og indsatsprogram.

Vurdering- og integration af viden sikres ved, at man nedsætter en synlig vurderingspraksis ved anerkendt ekstern ekspertise, dvs. ved inddragelse af faglig kapacitet. Det er vigtigt at synliggøre vurdering af faglig kvalitet af kystvandrådenes forslag, for at staten kan legitimere de endelige vandplaner og indsatsprogram.

Specifikt foreslås derfor en transparent to-trins model for at integrere lokal viden ind i vandområdeplanerne. For at sikre en faglig og legitim integration af kystvandrådenes viden foreslås følgende model:

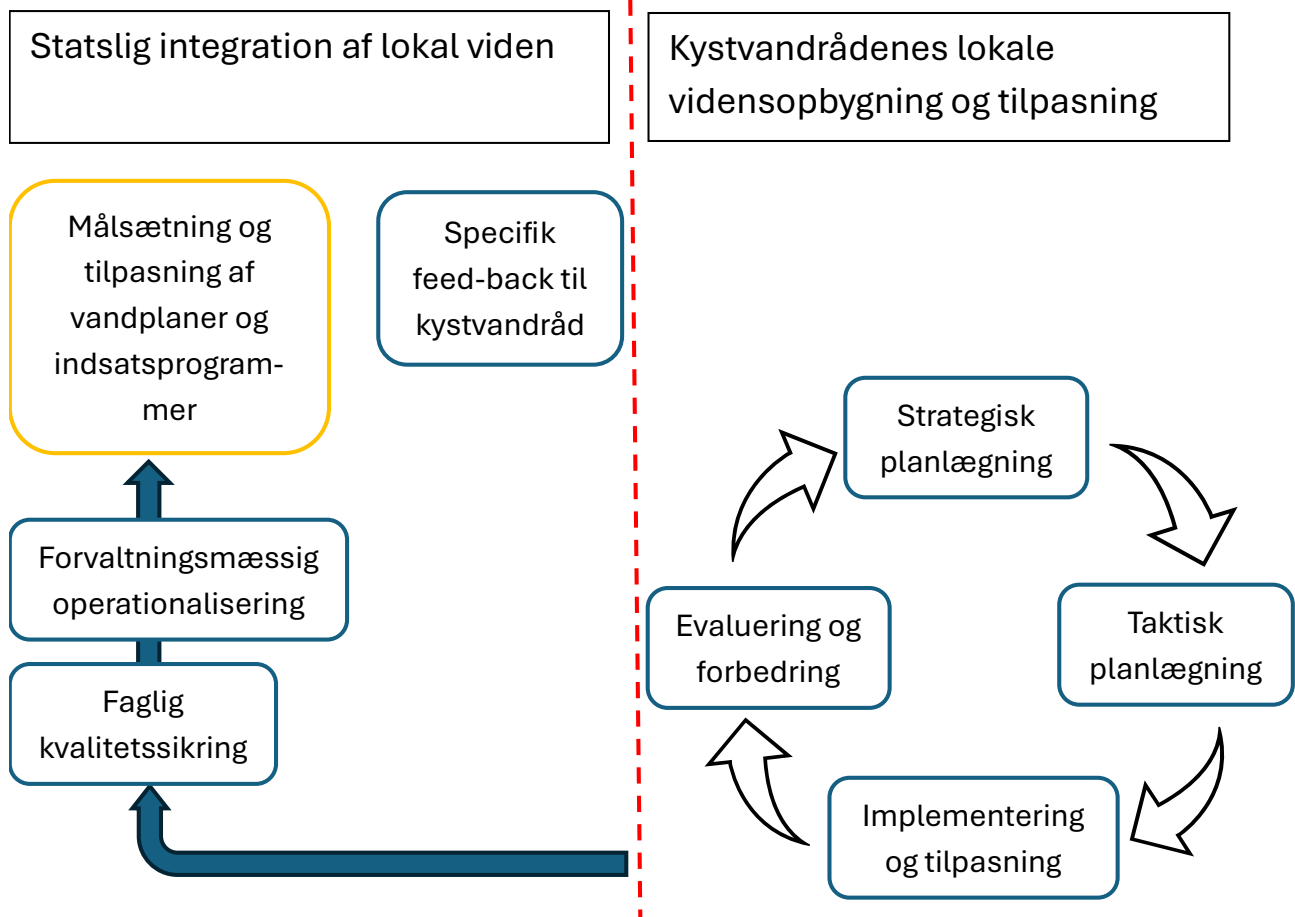
Trin 1 - Faglig kvalitetssikring (Ekspert-audit): Etablering af en vurderingspraksis med inddragelse af ekstern faglig ekspertise. Her kvalitetssikres kystvandrådenes forslag, så der skabes et objektivt grundlag for den videre behandling.

Trin 2 - Forvaltningsmæssig operationalisering: En vurdering af forslagernes realiserbarhed inden for de forvaltningsmæssige rammer.

Denne to-trins model bør gøres synlig på et overordnet niveau forud for processen, men også anvendes til at give det enkelte kystvandråd specifik feedback. Ved at gøre integrationen af lokal viden gennemsigtig flyttes vandforvaltningen fra top-down styring til et ægte partnerskab, hvor lokal ekspertise bliver en aktiv medspiller i den grønne omstilling.

MODEL FOR INTEGRATION AF VIDEN FRA KYSTVANDRÅDENE

Den statslige integration af viden fra kystvandrådene foregår i en transparent ramme og med specifik begrundelse til det enkelte kystvandråd, for at sikre legitimitet og lodsejernes ejerskab til den efterfølgende implementering af tiltag og virkemidler.

Referencer

Devlin MJ, Graves CA, Greenwood N, Allerton M, Bresnan E, Holland MM, McQuatters-Gollop A, Tett P, Tracey D and Best M (2025) Shifting sands of marine eutrophication assessments: building a future approach for UK marine waters. *Front. Ocean Sustain.* 3:1561741. doi: 10.3389/focsu.2025.1561741

Elliott, M., & Whitfield, A. K. (2011). Challenging paradigms in estuarine ecology and management. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 94(4), 306- 314. <https://doi.org/10.1016/j.ecss.2011.06.016>

Graversgaard, M. (2023a). Evaluation of Coastal Water Council work in Odense Fjord. Aarhus Universitet.

Graversgaard, M. (2023b). Evaluation of Coastal Water Council work in Ringkøbing Fjord. Aarhus Universitet.

Graversgaard, M. (2023c). Evaluering af Kystvandrådsarbejdet i Limfjorden. Aarhus Universitet.

Graversgaard, M. (2023d). Evaluering af Kystvandrådsarbejdet i Vadehavet. Aarhus Universitet.

Graversgaard, M. (2015). *Evaluering af vandrådsarbejdet*. Naturstyrelsen.

Graversgaard M, Jacobsen BH, Kjeldsen C, Dalgaard T. Stakeholder Engagement and Knowledge Co-Creation in Water Planning: Can Public Participation Increase Cost-Effectiveness? *Water*. 2017; 9(3):191. <https://doi.org/10.3390/w9030191>

Graversgaard, M., Thorsøe, M. H., & Dalgaard, T. (2019). *Evaluering af vandrådsarbejdet 2017 om kvalificering af afgrænsning og udpegning af vandløb*. DCA – Nationalt center for fødevarer og jordbrug, Aarhus Universitet. (DCA rapport nr. 153).

Graversgaard, M., et al. "We Might Disagree, But Can We Make it Work? – Value Conflicted Stakeholders Collaborating on Wicked Problems". In review.

Handbok för regional ekosystembaserad havsförvaltning Erfarenheter från tre pilotområden Rapporten är författad av utredare på Havs- och vattenmyndigheten, Madeleine Prutzer, Havsmiljöinstitutet, Kajsa Balkfors, Unleash Global, David Ersmark, Förändringsakademin och Jesper Höök, Gro. Kajsa Sörman har varit redaktör för rapporten

McLeod, K. L., Lubchenco, J., Palumbi, S. R., & Rosenberg, A. A. (2010). Understanding marine ecosystem-based management: A literature review. *Marine Policy*, 34(3), 531–540. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2010.01.003>

TRANSFORM et tværfagligt projekt med det formål at udvikle viden og konkrete metoder, der skal understøtte den nødvendige transformation af det danske landskab.

Projektperiode er fra maj 2025 til ultimo 2027, da projektet er synkroniseret med implementeringen af den Grønne Trepert.

Københavns Universitet, Aarhus Universitet og SEGES Innovation leder i fællesskab projektet.

TRANSFORM@ku.dk

www.transform-dk.org

www.linkedin.com/company/transform-dk